

SVENSKT NÄRINGSLIV

Socialdepartementet

Vår referens/dnr:

8/2018/CBK

s.fst@regeringskansliet.se,
s.registrator@regeringskansliet.se

Er referens/dnr:

S2017/07382/FST

2018-05-02

Remissvar

Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:1018)

Svenskt Näringsliv har beretts möjlighet att yttra sig över Föräldraförsäkringsutredningens slutbetänkande *Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen* (SOU 2017:101). Det remitterade betänkandet ska besvaras senast den 2 maj 2018, förutom betänkandets förslag avseende 11 kap. 4 § socialförsäkringsbalken (SFB) och 1 § föräldraledighetslagen. Dessa delar – tillsammans med lagförslag avseende 12 kap. 17 § SFB som av regeringen bilagts remissen – har remitterats i ett så kallat snabbspår av regeringen. Detta har besvarats av Svenskt Näringsliv i ett separat yttrande den 28 februari. Svenskt Näringsliv lämnar härmed yttrande avseende kvarvarande förslag i det remitterade betänkandet.

- Svenskt Näringsliv *tillstyrker* förslaget att införa en skarp åldersgräns för merparten av föräldrapenningdagarna under barnets första levnadstid. Svenskt Näringsliv anser dock att denna gräns bör införas vid barnets tvåårsdag, istället för den föreslagna treårsgränsen.
- Svenskt Näringsliv *avstyrker* förslaget att införa tio föräldrapenningdagar per år och barn mellan tre och tio år. Svenskt Näringsliv anser istället att 60 föräldrapenningdagar ska lämnas till föräldrar för barn mellan två och åtta år, att nyttja flexibelt och utifrån behov under dessa år.
- Svenskt Näringsliv *avstyrker* förslaget att ytterligare begränsa en förälders möjligheter att överlåta sina föräldrapenningdagar och menar att en förälder fritt ska kunna överlåta sina föräldrapenningdagar till den andra föräldern.
- Svenskt Näringsliv *tillstyrker* förslaget att ett begränsat antal av föräldrapenningdagarna ska kunna överlåtas till annan försäkrad än förälder.
- Svenskt Näringsliv *tillstyrker* förslaget att de 90 lägstanivådagarna slopas.
- Svenskt Näringsliv *tillstyrker* förslaget att graviditetspenning ska kunna betalas till och med beräknad nedkomst.
- Svenskt Näringsliv *tillstyrker* förslaget att den så kallade snabbhetspremien slopas.
- Svenskt Näringsliv *tillstyrker* förslaget att annan försäkrad ges rätt till föräldraledighet under tid med föräldrapenning.

Svenskt Näringsliv Confederation of Swedish Enterprise

Postadress/Address: SE-114 82 Stockholm Besök/Visitors: Storgatan 19 Telefon/Phone: +46 (0)8 553 430 00
www.svensktnaringsliv.se Org. Nr: 802000-1858

Allmänna synpunkter

Föräldraförsäkringen har sedan dess införande 1974 varit föremål för omfattande reformer och ändringar, vilket medfört ett komplext och komplicerat regelverk som är svårt att överblicka och använda. Föräldraförsäkringsutredningen har därför bland annat haft i uppdrag att analysera behovet av förenklingar och utifrån försäkringens olika syften renodla regelverket så att det blir lätt att använda för föräldrarna samt ger goda förutsättningar för en effektiv och rättssäker administration med goda kontrollmöjligheter. I utredningens uppdrag har ingått att göra en bred översyn av regelverket för såväl föräldraförsäkring som föräldraledighet.

För att kunna uppnå ett renodlat och förenklat regelverk inom föräldraförsäkringen, bör rimligen alla de förslag som Föräldraförsäkringsutredningen lämnar ligga till grund för en samlad remisshantering. Svenskt Näringsliv beklagar därför att regeringen har delremitterat delar av utredningens förslag i ett så kallat snabbspår, då det försvårar möjligheterna för remissinstanserna att göra en helhetsbedömning av Föräldraförsäkringsutredningens förslag.

Svenskt Näringsliv instämmer med utredningen om att föräldraförsäkringens primära syfte är att stödja båda föräldrarnas möjligheter att kombinera föräldraskap och förvärvsarbete när barnen är små. Försäkringen ska främja de försäkrades deltagande på arbetsmarknaden genom att kompensera för inkomstbortfall. Försäkringens konstruktion med individuell fördelning av föräldrapenningdagarna mellan föräldrarna vid gemensam vårdnad om barnet uppfyller högt ställda jämställdhetsmål, samtidigt som båda föräldrar ges förutsättningar att kunna kombinera arbetsliv med familjeliv. Att föräldrarna kan överlåta ersättningsdagar möjliggör nödvändig flexibilitet utifrån familjens och de individuella förutsättningarna för uttag av föräldrapenning. Svenskt Näringsliv anser därför att föräldrapenningdagarna fritt ska kunna överlåtas från den ena till den andra föräldern.

Föräldraförsäkringen stödjer företagets kompetensförsörjning och möjligheterna att rekrytera arbetstagare, samtidigt som konkurrenskraften stärks. Att vara attraktiva arbetsgivare för såväl kvinnor som män är viktigt för företagen. I ett internationellt perspektiv har såväl kvinnor som män med barn i Sverige en hög förvärvsfrekvens. Ur ett arbetsgivarperspektiv är det centralt för kompetensförsörjningen att arbetstagare har möjlighet att utveckla sina förmågor, förverkliga sina mål och ambitioner inom yrkeslivet, även under perioder med små barn. Föräldraförsäkringen är - tillsammans med barnomsorgen - väsentliga förutsättningar för att föräldrarna ska kunna kombinera arbetslivet med familjelivet. Samtidigt är det angeläget att arbetsgivarens behov av förutsebarhet och möjligheter till planering i samband med de anställdas föräldraledighet beaktas och respekteras, så att störningar i verksamheten minskas så långt möjligt.

Förslaget om att införa en ny modell med en skarp åldersgräns för merparten av föräldrapenningdagarna

Utredningen föreslår att föräldrapenning med anledning av ett barns födelse ska lämnas med högst 390 ersättningsdagar till barnets treårsdag. För tid efter det att barnet fyllt tre år föreslås att tio föräldrapenningdagar lämnas per år fram till dess att barnet har fyllt tio år. Utredningen har efter en avvägning mellan för och nackdelar mellan en två- eller treårsgräns stannat vid att föräldrapenning med anledning av ett barns födelse bör kunna lämnas längst till barnets treårsdag. Tidsgränsen ska vara skarp, vilket innebär att ersättningsdagarna inte ska kunna sparas för uttag när barnet är äldre än tre år.

Svenskt Näringsliv instämmer med utredningen om att nuvarande åldersgränser inom föräldrapenningen inte är ändamålsenliga. Ur ett arbetsgivarperspektiv är ett mer koncentrerat och sammanhängande uttag av föräldraledigheten angeläget. Svenskt Näringsliv välkomnar därför att utredningen föreslår att merparten av föräldrapenningdagarna koncentreras och endast ska kunna tas ut under barnets första levnadstid. Det tydliggör syftet med föräldraförsäkringen och förbättrar dess funktion, samtidigt som företagets möjligheter att planera verksamheten vid föräldraledighet underlättas. Därtill är en mer koncentrerad och sammanhängande föräldraledighet positivt för föräldrarnas deltagande på arbetsmarknaden, samtidigt som det underlättar företagets kompetensförsörjning.

Svenskt Näringsliv beklagar dock att utredningen i sin avvägning av den skarpa åldersgränsen stannade vid barnets treårsdag och förordar istället införande av den skarpa gränsen vid barnets tvåårsdag. Svenskt Näringsliv anser att betydligt starkare argument talar för en koncentration av uttaget av föräldrapenning till barnets tvåårsdag. Av betänkandet framgår att uttaget av föräldrapenning i allt väsentligt redan är koncentrerat till barnets två första år och att föräldrarna använder en övervägande majoritet av tillgängliga föräldrapenningdagar under denna tid. Föräldrapenninguttaget speglar föräldrarnas behov av ledighet och ersättning för inkomstförlust denna tid. Efter barnets tvåårsdag används föräldrapenningen mer sparsamt och sporadiskt. De flesta barn som är två år deltar dessutom i förskoleverksamhet och har inte föräldrar som är föräldralediga med dem på heltid. Förutom att en tvåårsgräns ligger väl i linje med hur dagens föräldrar tar ut merparten av föräldrapenningdagarna, skulle en sådan gräns även spegla det särskilda inkomstskydd som gäller för en förälders sjukpenninggrundande inkomst. Inkomstskyddet innebär en särskild beräkningsgrund (SGI-skydd) för föräldrapenning och gäller till dess att barnet fyller två år. Med en skarp tvåårsgräns skulle dessutom saknas behov av den särreglering som införts för föräldrar som kommer till Sverige med barn som blir bosatta i Sverige efter födelsen. Med en generell tvåårsgräns som gäller för alla försäkrade och samtliga barn skulle regelverket både förenklas och bli mer förutsebart, samtidigt som särreglering kan undvikas.

En tvåårsgräns främjar även arbetsutbudet bland föräldrar och underlättar företagets kompetensförsörjning. Ur ett jämställdhetsperspektiv skulle en skarp tvåårsgräns mildra de negativa effekter som en lång föräldraledighet visat sig ha på främst kvinnors karriärs- och löneutveckling. Forskning från IFAU pekar på att kvinnor och män fram till första barnet tjänar ungefär lika mycket samt innehar chefspositioner i lika stor utsträckning. Vid första barnets födelse tappar sedan kvinnorna i förhållande till männen successivt i lön såväl som chefsbefattningar. Kvinnors lägre anknytning till arbetsmarknaden, orsakad av en lång föräldraledighet, identifieras av IFAU som en central bakomliggande faktor.

Sammanfattningsvis anser Svenskt Näringsliv att en skarp åldersgräns vid barnets tvåårsdag bör införas för de föreslagna 390 föräldrapenningdagarna som lämnas med anledning av ett barns födelse. En skarp gräns vid barnets tvåårsdag för merparten av föräldrapenningdagarna skulle förbättra försäkringens funktionssätt, samtidigt som försäkringens primära syfte tydliggörs.

Förslaget om att införa tio föräldrapenningdagar per år och barn för barn mellan 3 och 10 år

Utredningen föreslår att för tid efter det att barnet fyllt tre år ska tio föräldrapenningdagar lämnas per år fram till dess att barnet har fyllt tio år. Eftersom Svenskt Näringsliv anser att en skarp tvåårsgräns ska införas för föräldrapenningdagar som lämnas med anledning av ett barns födelse, bör ersättningsdagar som lämnas för äldre barn räknas från barnets tvåårsdag. Dessa dagar bör dessutom lämnas i en "pott" om 60 ersättningsdagar. Föräldrarna bör ges möjlighet att fritt disponera tillgängliga dagar på ett flexibelt sätt som möter de individuella behoven, snarare än att tio ersättningsdagar ska vara tillgängliga varje år fram till dess att barnet har fyllt tio år. Sådan konstruktion riskerar dessutom bli normerande för motsvarande ledighet från arbetet varje år. Föräldrarna bör istället ges möjlighet att själva bestämma hur uttaget av föräldrapenningdagarna ska fördelas över perioden, exempelvis genom att ta en längre sammanhängande period.

Svenskt Näringsliv anser dessutom att uttag av den del av föräldrapenningen som lämnas efter barnets tvåårsdag ska kunna göras längst till barnet fyller åtta år, eller för barn som är äldre men ännu inte avslutar sitt första skolår. En åttaårsgräns för uttag av föräldrapenning är rimlig och möjliggör föräldrapenning i samband med barnets skolstart. Det är också den åldersgräns som gällde fram till 2014 för föräldrapenning.

Förslaget om att begränsa föräldrarnas möjligheter att överlåta föräldrapenningdagar

Utredningen föreslår att det totala antalet föräldrapenningdagar ska uppgå till 460, med en individuell fördelning om 230 ersättningsdagar till varje förälder. Utredningen föreslår därutöver en utökning av antalet reserverade föräldrapenningdagar som inte kan överlåtas från 90 till 151 dagar för varje förälder. Detta innebär att av föräldrarnas 230 föräldrapenningdagar, ska endast 79 dagar kunna överlåtas. Utredningen föreslår dessutom att av de 151 reserverade dagarna ska 130 tas ut innan barnet fyller tre år. En konsekvens av förslaget är att en förälder - efter överlåtelse - maximalt kan uppbära 260 föräldrapenningdagar fram tills barnet fyller tre år. I de situationer där endast den ene föräldern har möjlighet att vara föräldraledig under barnets första år, kommer förslaget i praktiken innebära behov av förskoleplats innan barnets ettårsdag, alternativt att föräldern tvingas fylla ut med obetald föräldraledighet.

Förslaget om att begränsa möjligheten att överlåta föräldrapenningdagar till den andra föräldern fråntar föräldrarna möjligheten att disponera föräldrapenningen på ett sätt som speglar föräldrarnas behov, förutsättningar och önskemål. Förutsättningarna för och behoven av att fördela föräldrapenningdagarna mellan föräldrarna ser olika ut. Föräldrar har olika levnads- och arbetsförhållanden, beroende på exempelvis arbetstidsförläggning och förankring på arbetsmarknaden. Begränsningar i möjligheterna att överlåta föräldrapenningdagar slår särskilt hårt mot företagare. Av såväl utredningen som en rapport från Riksrevisionen (RiR 2018:1) framgår att företagare använder föräldraförsäkringen i betydligt lägre utsträckning än anställda. För en företagare kan företagets hela existens vila på företagarens egna insats, vilket begränsar möjligheten att vara frånvarande från verksamheten. Därför är möjligheterna till flexibilitet och valfrihet väsentliga förutsättningar för företagarens möjligheter att använda försäkringen och kunna kombinera företagandet med föräldraskap.

Svenskt Näringsliv anser att utredningens förslag om att ytterligare begränsa möjligheten att överlåta föräldrapenningdagar inte bör genomföras. Föräldrarna är de som bäst kan bedöma

såväl familjens som de individuella förutsättningarna för uttag av föräldrapenning. Förslaget om att begränsa möjligheten att överlåta föräldrapenningdagar riskerar dessutom att medföra att kvinnors obetalda ledighet ökar.

Kvinnors obetalda föräldraledighet riskerar att öka

Av utredningen framgår att uttaget av föräldrapenningdagar inte speglar helheten i frånvaron från arbetslivet i samband med födelse av barn. Det finns betydande skillnader i längden på föräldraledighet och uttag av föräldrapenningdagar. När föräldraledighet – i stället för föräldrapenninguttag – mäts under barnets två första år framkommer att framför allt kvinnors frånvaro från arbetsmarknaden över tid är betydligt längre i samband med att de får barn, än vad som visar sig om man endast mäter föräldrapenninguttaget. Under barnets första två år visar studier från Försäkringskassan att kvinnor i genomsnitt är föräldralediga 15,3 månader, samtidigt som de tar ut föräldrapenningdagar för 9,5 månader. Män är i genomsnitt föräldralediga 3,8 månader, samtidigt som de tar ut föräldrapenning för 2,2 månader.

Av utredningen framgår också att den ökning av antalet reserverade dagar inom föräldrapenningen som skett inte per automatik inneburit mindre föräldraledighet för kvinnor. Utredningens förslag att kraftigt öka antalet reserverade dagar kommer därför med stor sannolikhet att medföra att kvinnors obetalda ledighet ökar. Detta motverkar syftet med utredningens förslag samt har en negativ inverkan på kvinnors arbetsutbud och följaktligen jämställdheten på arbetsmarknaden. En konsekvens av utredningens förslag är även att föräldrarnas totala frånvaro från arbetsmarknaden riskerar att öka, vilket sker om männens frånvaro ökar samtidigt som kvinnors frånvaro är oförändrad. Svenskt Näringsliv beklagar att utredningen inte - istället för att föreslå begränsning av föräldrarnas möjligheter att överlåta föräldrapenningen - närmare utrett och analyserat olika förslag som kunnat möjliggöra begränsningar av den obetalda föräldraledigheten.

Svenskt Näringsliv anser att mer ändamålsenliga åldersgränser i föräldraförsäkringen och en tydligare koppling mellan rätten till föräldraledighet och uttag av föräldrapenningdagar skulle kunna innebära såväl renodling som förenkling av föräldraförsäkringen, utan att kvinnors obetalda föräldraledighet riskerar att öka.

Sammanfattningsvis anser Svenskt Näringsliv att förutsättningar och villkor att nyttja föräldrapenningdagar skiljer sig mellan familjer och mellan föräldrar. Därför är det rimligt att en förälder - utifrån sina förutsättningar - har möjlighet att fritt överlåta föräldrapenningdagar till den andre föräldern. Utredningens förslag om begränsningar av möjligheten att överlåta föräldrapenningdagar bör inte genomföras, då förslaget innebär att föräldrarna frantas möjligheten att disponera ersättningen på ett sätt som speglar deras behov, förutsättningar och önskemål. Förslaget minskar även en företagares möjligheter att kunna kombinera företagandet med föräldraskap. Dessutom riskerar förslaget medföra att kvinnors obetalda ledighet ökar.

Förslaget om att överlåta föräldrapenning till annan försäkrad än förälder

Utredningen föreslår att ett begränsat antal föräldrapenningdagar ska kunna överlåtas till annan försäkrad än förälder. Genom en sådan möjlighet skulle föräldrar få hjälp och avlastning av en närstående i vården av barnet. En överlåtelsemöjlighet till annan försäkrad möjliggör en lättnad för kortare perioder i situationer där en eller båda föräldrar har behov av hjälp med vård av barnet, exempelvis för en företagare som har behov av att upprätthålla företagskontakter eller för insatser i den egna verksamheten. En sådan möjlighet skulle uppfattas som mycket värdefull för dem som skulle använda den och uppfylla ett behov som

saknas enligt gällande regelverk. Svenskt Näringsliv ser därför positivt på att ett begränsat antal av föräldrapenningdagarna också ska kunna överlåtas till annan försäkrad än förälder.

Förslaget om undantag från fördelningen av föräldrapenning

Vid gemensam vårdnad om ett barn har föräldrarna individuell rätt till hälften av föräldrapenningdagarna. Utredningen föreslår att om en förälder på grund av ett fängelsestraff är varaktigt förhindrad att uppbära föräldrapenning, ska den andra föräldern ha rätt till samtliga dagar med föräldrapenning. Svenskt Näringsliv beklagar att utredningen inte föreslår undantag för fler situationer än då en förälder avtjänar långvarigt fängelsestraff, inte minst mot bakgrund av att utredningen föreslår en kraftig utvidgning av antalet reserverade dagar som inte ska kunna överlåtas till den andra föräldern.

Svenskt Näringsliv anser att om regelverket inte medger att föräldrapenningdagarna fritt kan överlåtas från den ena till den andra föräldern, så krävs fler undantagsmöjligheter än den föreslagna. Exempelvis bör det finnas särskilt undantag för föräldrar som är företagare och där verksamheten bygger på hans eller hennes insatser. I sådana situationer bör samtliga föräldrapenningdagar kunna överlåtas till den andra föräldern. Behovet av att kunna disponera föräldrapenningdagarna fritt eller genom undantagsmöjligheter ökar dessutom om uttaget av föräldrapenning koncentreras till barnets yngre år, som föreslås i betänkandet.

Förslaget om att slopa de 90 lägstanivådagarna

Svenskt Näringsliv instämmer med utredningen om att de 90 dagar med föräldrapenning som lämnas med ersättning på lägstanivå (180 kronor om dagen) ska slopas. Att slopa lägstanivådagarna innebär att en ersättningsnivå tas bort, regelverket blir då mindre komplicerat. Det innebär en förenkling såväl för de försäkrade och arbetsgivarna som för administrationen.

Lägstanivådagarna kan inte sägas stödja föräldrapenningens primära syfte, att ge föräldrarna möjlighet att kombinera förvärsarbete med familjeliv, då dagarna inte ersätter inkomstbortfall. Det reella värdet av dagarna består i huvudsak av rätten till föräldraledighet, vilket kan ge en stark förhandlingsposition i förhållande till kollegor vid exempelvis semesterplanering. Dessutom kan lägstanivådagar tas ut utan att lönebortfall sker för föräldern, exempelvis genom uttag under helger. Detta innebär att dagarna kan användas som en inkomstförstärkning, snarare än att ersätta inkomstbortfall vid ledighet med barnet för föräldern. Dessutom visar uttagsmönstret att många av lägstanivådagarna "fryser inne", då de inte används alls av föräldrarna. Av betänkandet framgår att för barn födda 2003 var det i genomsnitt 31 av de 90 dagarna som inte nyttjats då barnet var åtta år.

Förslaget om att slopa de tio så kallade pappdagarna

Utredningen föreslår att rätten till tillfällig föräldrapenning i samband med barns födelse eller adoption, de så kallade tio pappdagarna, tas bort. Enligt dagens regler så har den födande föräldern rätt till föräldrapenning, samtidigt som den andre föräldern har rätt till tio dagar med tillfällig föräldrapenning i samband med barnets födelse. Utredningen menar att endast föräldrapenning ska lämnas i samband med barns födelse, vilket innebär att föräldrarna får samma förmån - föräldrapenning - för samma tid och samma barn i samband med förlossning. Utredningen föreslår att detta ska gälla för en bestämd tidsperiod; från förlossning till och med den fjortonde dagen efter hemkomst efter förlossningen. Utredningens förslag innebär ett undantag från huvudregeln att föräldrapenning för ett barn endast kan lämnas till en förälder i taget. Flera undantag från denna huvudregel finns dock redan i regelverket.

Syftet med de så kallade tio pappadagar är att den andre föräldern kan vara ett stöd för mamman vid förlossningen och redan från början få möjlighet att delta i vården av det nyfödda barnet. Ett annat syfte är att föräldern ska ges möjlighet att vårda äldre barn i familjen då mamman är på BB, men även att stötta mamman den första tiden i hemmet efter hemkomsten från sjukhuset. Svenskt Näringsliv anser att syftet med "pappadagarna" kan uppnås såväl med ersättning från den tillfälliga föräldrapenningen som från föräldrapenningen. "Pappadagarna" nyttjas i hög utsträckning av nyblivna föräldrar och kan inte sparas för att användas när barnet är äldre. Om ersättning i samband med förlossning istället lämnas med föräldrapenning, finns möjlighet att färre dagar kommer användas i anslutning till förlossning och istället användas senare. En sådan utveckling skulle motverka syftet med "pappadagarna".

Svenskt Näringsliv vill i sammanhanget påtala att det enligt kollektivavtal kan lämnas tillägg till föräldrapenning och att sådana tillägg kan vara förenade med begränsningar avseende ledighetsperiod. Ett relativt kort uttag motsvarande "pappadagarna" med föräldrapenning istället för tillfällig föräldrapenning kan påverka kollektivavtalade tillägg.

Förslaget om att införa möjlighet att betala graviditetspenning till och med beräknad nedkomst

Utredningen föreslår förlängd förmånstid för graviditetspenning, genom möjlighet till ersättning till och med dagen före den beräknade nedkomsten. Enligt dagens regler kan graviditetspenning endast lämnas till och med den elfte dagen före den beräknade nedkomsten, eftersom de flesta kvinnor de sista tio dagarna före beräknad nedkomst anses ha behov av ledighet och då förväntas använda föräldrapenning. Svenskt Näringsliv instämmer med utredningen om att de omständigheter som ger en kvinna rätt till graviditetspenning inte upphör bara för att tio dagar återstår till beräknad nedkomst, vare sig det beror på att hon inte kan arbeta på grund av risker i arbetsmiljön eller på grund av att hon har en nedsatt arbetsförmåga på grund av graviditeten. De kvinnor som faktiskt inte kan arbeta bör därför kunna uppbära graviditetspenning ända fram till beräknad förlossning.

Förslaget om att slopa den så kallade snabbhetspremien

Utredningen föreslår att den särskilda beräkningsgrunden, "snabbhetspremien", som ger ett förlängt skydd för den sjukpenningsgrundande inkomsten (SGI) vid en ny graviditet tas bort. Detta SGI-skydd innebär att en kvinna som blir gravid på nytt inom ett år och nio månader räknat från tidigare barns födelse, får sin SGI beräknad på inkomsten vid tidigare barnets födelse. Denna "snabbhetspremie" innebär förmånliga villkor för föräldrapenningen när en kvinna snabbt blir gravid på nytt. Av betänkandet framgår att "snabbhetspremien" har fått den oavsedda konsekvensen att intervallen mellan födslarna har förkortats märkbart i Sverige, med en markant ökning av andelen nyfödda barn där ålderskillnaden till det närmaste syskonet är mindre än två och ett halvt år. Detta har påverkat såväl familjeplaneringen som anknytningen till arbetsmarknaden, då "snabbhetspremien" har fungerat som drivkraft för kvinnor att arbeta deltid eller att kanske inte alls återvända till arbetsmarknaden mellan graviditeterna. Svenskt Näringsliv menar att "snabbhetspremien" ska slopas då den genom sin konstruktion riskerar att innebära en försvagad anknytning till arbetsmarknaden för kvinnor.

Föräldraledighetslagen

Svenskt Näringsliv beklagar att utredningen inte föreslår någon ändring avseende föräldraledighetslagens bestämmelse som ger vardera förälder rätt att vara helt ledig till dess att barnet är 18 månader utan föräldrapenning. Av betänkandet framgår att särskilt kvinnor nyttjar denna ledighetsrätt utan att samtidigt uppbära föräldrapenning. Som tidigare redogjorts för är kvinnor i genomsnitt föräldralediga 15,3 månader, samtidigt som de tar ut föräldrapenningdagar för 9,5 månader under barnets första två år. Män är i genomsnitt föräldralediga 3,8 månader, samtidigt som de tar ut föräldrapenning för 2,2 månader.

Svenskt Näringsliv saknar förslag från utredningen som begränsar denna ledighetsrätt, förslagsvis till den tidpunkt då barnet är tolv månader. En gräns vid barnets ettårsdag skulle också korrespondera med det generella SGI-skyddet som en föräldraledig förälder har fram till barnets ettårsdag. Detta skydd innebär att föräldern behåller sin SGI till barnets ettårsdag, trots förvärvsavbrott och oavsett om hel föräldrapenning tas ut eller inte. För SGI-skydd efter barnets ettårsdag krävs att föräldern i oavbruten följd är helt eller delvis ledig från förvärvsarbete och under den tiden får föräldrapenning.

Svenskt Näringsliv menar att en gräns för ledighetsrätten till dess att barnet fyller ett år dessutom skulle underlätta företagets möjligheter att planera och genomföra sin verksamhet, då möjligheterna till obetald föräldraledighet begränsas. Föräldrapenninguttaget kan då förväntas tas ut mer sammanhängande och koncentrerat av föräldrarna.

Svenskt Näringsliv beklagar även att utredningen inte närmare utrett åldersgränsen för en förälders ledighetsrätt avseende deltidsarbete utan föräldrapenning, eftersom deltidsrätten har en negativ inverkan på arbetsutbudet och företagets kompetensförsörjning. Utredningen borde närmare övervägt om en förälders rätt att förkorta normal arbetstid med upp till en fjärdedel tills barnet har fyllt åtta år är rimlig och ändamålsenlig.

Även ur ett jämställdhetsperspektiv är Svenskt Näringsliv kritisk till att utredningen inte närmare utrett deltidsrätten. Huvudparten av de deltidsarbetande på svensk arbetsmarknad utgörs av kvinnor. SCB:s statistik visar att ungefär 30 procent av sysselsatta kvinnor arbetar deltid, medan motsvarande siffra för män är 10 procent. Det är en avsevärt högre andel kvinnor med hemmavarande barn som arbetar deltid jämfört med kvinnor utan barn. Som utredningen korrekt lyfter har deltidsarbete en negativ inverkan på löneutveckling och karriärmöjligheter, livsinkomster och intjänande av pension. För att uppnå utredningens syfte att föreslå åtgärder för att föräldraförsäkringen i högre grad ska bidra till jämställdhet på arbetsmarknaden, borde därför utredningen närmare utrett och analyserat deltidsrätten.

Förslagen som rör föräldraledighetslagen

Förslaget om att likställa sambo med förälder avseende rätt till föräldraledighet har remitterats i ett snabbspår av regeringen och besvarats av Svenskt Näringsliv den 28 februari 2018 (dnr. S2017/07382/FST).

Utredningen föreslår att en förälder ges möjlighet att överlåta visst antal föräldrapenningdagar till annan försäkrad än förälder. Som en konsekvens föreslås därför att en arbetstagare som inte är förälder och som får föräldrapenning efter överlåtelse har rätt till motsvarande föräldraledighet då han eller hon får hel, tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning. Svenskt Näringsliv är positiv till att föräldrar ges möjlighet att överlåta ett begränsat antal föräldrapenningdagar till en annan försäkrad, varför denne bör ges rätt till föräldraledighet som motsvarar den överlåtna föräldrapenningen. Samtidigt kan

förslaget innebära utmaningar för arbetsgivarnas möjligheter att kunna förutse och planera för föräldraledighet då sådan ledighet tas ut av annan än förälder.

För att arbetsgivaren ska ges rimliga möjligheter att planera verksamheten och kunna rekrytera ersättare vid föräldraledighet, är det viktigt att ledigheten kan förläggas på ett sätt som minskar störningarna i verksamheten så långt möjligt. En förälder har möjlighet att dela upp ledigheten i tre perioder varje kalenderår, samtidigt som anmälan om föräldraledighet ska göras minst två månader före ledighetens början. Svenskt Näringsliv anser att när en annan försäkrad än förälder ges rätt till föräldraledighet efter överlåtelse av föräldrapenning, kan ifrågasättas om det finns behov att rätt till att dela upp ledigheten i tre perioder varje kalenderår. Denna rätt bör begränsas för de fall när annan försäkrad än förälder får föräldrapenning efter överlåtelse, särskilt med tanke på att det är begränsat antal dagar som föreslås kunna överlåtas till annan försäkrad. Dessutom bör det för annan försäkrad än förälder finnas bestämmelse som innebär förstärkt samrådsskyldighet om ledighetens förläggning, samtidigt som förtydligande införs om att annan försäkrad än förälder som vill vara föräldraledig alltid ska anmäla detta till arbetsgivaren minst två månader i förväg, utan möjlighet till undantag.

Förslag om att ledighet för annan försäkrad bör vara semesterlönegrundande

Syftet med semesterledigheten är bland annat att arbetstagaren ska ges en möjlighet till återhämtning och få en paus från arbetet. Ur arbetsgivarens synvinkel är arbetstagarnas semester viktig. Svensk Näringsliv anser dock att föräldraledighet för annan försäkrad än förälder inte är sådan ledighet som bör vara semesterlönegrundande och bekostas av arbetsgivaren. Svenskt Näringsliv avstyrker därför förslaget.

Medvetna och upplysta val kring föräldraledighet

Föräldrarnas beslut om uttag av föräldrapenning och föräldraledighet bör ske fritt och utifrån förälderns behov, förutsättningar och önskemål. Det är dock viktigt att föräldrarna är medvetna om hur livs-, utbildnings- och karriärval påverkar arbetslivets och livsinkomstens utveckling. Det är därför angeläget att stötta föräldrarnas möjligheter och förutsättningar att göra medvetna och upplysta val inför beslut om överlåtelse och fördelning av föräldrapenning och föräldraledighet. I detta avseende är Försäkringskassans och andra myndigheters information riktad till föräldrarna om föräldrapenningen och föräldraledigheten central.

SVENSKT NÄRINGSLIV

Peter Jeppsson